

тичних конструкцій. Як структури, що задаються через символи та уточнюються в логічних численнях, Ф.м. вивчаються формальною логікою. При цьому конкретні елементи мислимого змісту символізуються логічними змінними, а зв'язки між ними – логічними константами (відношення, операції, квантори). Якщо форма думки, що виділена таким чином, може бути зведена до формульного виразу логічного закону, то сама думка вважається істинною за структурою. Це значно скорочує процес доведення, дозволяє переносити функцію істинності з одних положень на інші, спрямовує пошук нових результатів. Пізнавальна роль Ф.м. визначається тим, що вони виражають внутрішній досвід пізнання, освоєння універсальних відношень дійсності. Тому незалежність Ф.м. від конкретного змісту думки є зворотним боком їх обумовленості узагальненим змістом мислення в його культурно-історичному опосередкуванні. Генетично різниця між Ф.м. та змістом мислення – функціональна. Це дозволяє виділяти Ф.м. не тільки у структурному, а й у функціональному плані. Такими Ф.м. за своїми функціями є *категорія, ідея, проблема* тощо. При філософському обґрунтуванні логіки висувається ідея об'єднання структури та функцій Ф.м., розкриття досвіду пізнання, що визначає їх генезис. В діалектичному варіанті такого обґрунтування пропонується розгляд Ф.м. як певних фігур взаємодії категорій одиничного, особливого та всезагального (*Гегель*), що дозволяє порівнювати їх з певними структурами дійсності та людської діяльності.

С. Кримський

ФОРТОВА, Олександра Іванівна (1928, с. Западинки Київської обл. – 1998) – укр. філософ, етик. Закінчила Московський педагогічний ін-т (1955). Докт. філософських наук (од 1988 р.), проф. (1988). У 1962 – 1994 рр. працювала на кафедрі етики, естетики і культурології КНУ ім. Т. Шевченка. Дослідження в галузі теоретичних проблем етики, співвідношення морального та естетичного.

Осн. тв.: “Моральні проблеми художньої творчості” (1977); “Про діалектичну єдність морального та естетичного” (1985).

ФРАНК, Семен Людвигович (1877, Москва – 1950) – рос. філософ. Викладав в

ун-тах Санкт-Петербурга (1912 – 1917), Саратова (1917 – 1920), Москви (1921 – 1922), Рос. науковому ін-ті в Берліні (1923 – 1932), Релігійно-філософській академії (Берлін, 1922 – 1924), Берлінському ун-ті (1931 – 1933). Висланий з Росії у 1922 р. Світогляд Ф. зазнав складної еволюції від легального *марксизму* до християнської філософії. Релігійно-філософська система Ф. належить до традиції всеєдності й схарактеризована ним як досвід “панентеїстичного онтологізму”. Підґрунтям системи Ф. є ідея вкоріненості суб'єкта пізнання в бутті. Осягнення буття, за Ф., відбувається не в зовнішньому акті знання, а через безпосередню взаємодію суб'єкта з всеохопним буттям, через інтуїтивний акт “живого знання”, містичне єднання з всеєдиним *Абсолютом*. Послідовне розгортання вихідного принципу онтології приводить Ф. до розуміння останньої як феноменології людського буття. Філософські ідеї Ф., що спираються на давню традицію (зокрема філософію *Плотіна, Кузанського*), увібрали також основні інтенції сучасної йому західноєвропейської (*Гартман, Гуссерль, Бергсон*) і рос. (*В. Соловйов, Лоський*) філософської думки і були одним із перших кроків онтологічного повороту філософії ХХ ст., що передували розробці “фундаментальної онтології” *Гайдеггера*.

Осн. тв.: “Філософія життя” (1910); “Предмет знання” (1915); “Душа людини” (1917); “Духовні підвалини суспільства” (1930); “Незбагненне” (1939); “Світло у півні” (1949).

ФРАНКЛІН, Бенджамін (1706, Бостон – 1790) – амер. мислитель, представник *Просвітництва*, вчений, публіцист, політичний діяч. Засуджував рабовласництво; поширення знань, віротерпіння, свобода совісті, на думку Ф., становлять важливі чинники суспільного поступу. Філософські погляди склалися під впливом *Локка, Шефтсбері, Коллінза, Пристлі*, а також франц. просвітників. Не заперечуючи цілковито морального змісту християнства, Ф. вважав, що норми моралі, правила поведінки людей не потребують релігійної санкції, адже вони закладені в природі людини та людському розумі. Проблему походження соціальних інститутів (приватної власності, держави та ін.) розглядав з точки зору при-